

**KEBERKESANAN KAEDAH HAFAZAN AL-QUR'AN SIYAQ TERHADAP PELAJAR
INSTITUSI PENGAJIAN TINGGI**

***THE EFFECTIVENESS OF METHOD OF MEMORIZING AL-QUR'AN SIYAQ FOR STUDENTS IN HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS***

**Nurbazilah Sakynah Tahir, Haji Ahmad Baha' bin Haji Mokhtar, Haji Abdul Hafidz bin Haji
Omar**

Universiti Islam Sultan Sharif Ali (UNISSA)

E-mail: bazisakynah@gmail.com

Abstract

This study introduces the SiyAQ Al-Qur'an memorization method for students of Institutions of Higher Education where students do not have a specific method to start memorizing the Al-Qur'an and this study also aims to study the effectiveness of the method for students of Institutions of Higher Education in order to achieve the objective, this study uses a quantitative research design which is a true experimental pre- and post-test. This quantitative study uses memorization tests and scoring rubrics as research instruments. A total of 60 respondents from Higher Education Institution students involved in this experiment, of which 30 respondents were divided into a control group (using other Al-Qur'an memorization methods) and 30 respondents in a treatment group (using Al-Qur'an memorization methods an SiyAQ). The data results from the true experiment were analyzed with a paired t-test using SPSS. The results of the paired t-test found that the SiyAQ Al-Qur'an memorization method was effective against students of Higher Education Institutions, where the treatment group (which used the SiyAQ Al-Qur'an memorization method) showed a mean difference of $M = 12.03$, t-value for the comparison between the pre and post test on the control group is $t = 14.80$ and the significance level is $p = 0.001$. This significance level is smaller than 0.05 ($p < 0.05$) indicating that there is a significant difference between the pre-test and the post-test of the treatment group.

Keywords: Effectiveness, Method of Memorizing Al-Qur'an SiyAQ & Higher Education Institutions.

Abstrak

Kajian ini memperkenalkan kaedah hafazan Al-Qur'an SiyAQ terhadap pelajar Institusi Pengajian Tinggi yang mana pelajar tidak mempunyai kaedah yang khusus untuk memulakan hafazan Al-Qur'an dan kajian ini juga bertujuan untuk mengkaji mengenai keberkesanan kaedah tersebut terhadap pelajar Institusi Pengajian Tinggi. Bagi mencapai objektif tersebut, kajian ini menggunakan reka bentuk kajian kuantitatif iaitu true experimental ujian pra dan pasca. Kajian kuantitatif ini menggunakan ujian hafazan dan rubrik pemarkahan sebagai instrumen kajian. Seramai 60 orang responden daripada pelajar Institusi Pengajian Tinggi yang terlibat dalam eksperimen ini, yang mana 30 orang responden dibahagikan dalam kumpulan kawalan (menggunakan kaedah hafazan Al-Qur'an lain) dan 30 orang responden dalam kumpulan rawatan (menggunakan kaedah hafazan Al-Qur'an SiyAQ). Hasil data daripada true experimental dianalisis dengan ujian-t berpasangan (paired t-test) menggunakan SPSS. Hasil daripada ujian-t berpasangan mendapati bahawa kaedah hafazan Al-Qur'an SiyAQ berkesan terhadap pelajar Institusi Pengajian Tinggi, yang mana kumpulan rawatan (yang menggunakan kaedah hafazan Al-Qur'an SiyAQ) menunjukkan perbezaan min sebanyak $M = 12.03$, nilai-t bagi perbandingan antara ujian pra dan pasca pada kumpulan kawalan ialah $t = 14.80$ dan tahap signifikan adalah $p = 0.001$. Tahap signifikan ini lebih kecil daripada 0.05 ($p < 0.05$) menunjukkan bahawa terdapat perbezaan yang signifikan antara ujian pra dan ujian pasca kumpulan rawatan.

Kata kunci: Keberkesanan, Kaedah hafazan Al-Qur'an SiyAQ, Pelajar Institusi Pengajian Tinggi.

**Acceptance
Date:** 5 July
2024

**Available
Online:** 17
December 2024

PENDAHULUAN

Kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq merupakan penggabungan antara kaedah hafazan dan ilmu tafsir Al-Qur'an yang membolehkan para penghafaz memahami hubungan antara ayat-ayat Al-Qur'an. Dengan menggunakan kaedah ini, seseorang dapat lebih memahami makna ayat-ayat Al-Qur'an dan mengenal pasti hubungan antara susunan dan tema ayat-ayat Al-Qur'an. Penggunaan kaedah ini oleh penghafaz Al-Qur'an dapat memudahkan proses hafazan, membantu mereka dalam pemahaman ayat, serta menguatkan ingatan mereka terhadap isi Al-Qur'an. Kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq mempunyai tujuh langkah, seperti berikut:

1. Membaca ayat Al-Qur'an: Langkah pertama bagi proses hafalan yang berkualiti adalah membaca ayat-ayat yang ingin dihafaz dengan baik. Tujuan utama bacaan tersebut bagi menjamin kualiti hafazan. Hafazan yang berkualiti bermula daripada bacaan yang lancar.
2. Membaca terjemahan: Metode hafazan Al-Qur'an ini adalah metode menghafaz Al-Qur'an dengan cara memahami isi kandungan ayat. Oleh itu, untuk memudahkan pemahaman kandungan ayat, seseorang perlu terlebih dahulu membaca terjemahannya.
3. Memahami siyaq Maqta': Siyaq maqta' adalah bermaksud pembahagian kelompok-kelompok ayat bagi setiap satu muka surat. Pembahagian tersebut berdasarkan kepada tema ayat-ayat berkaitan. Terdapat antara dua hingga empat siyaq maqta' bagi setiap satu muka surat.
4. Menghafaz awal ayat: Menghafaz setiap perkataan awal ayat dalam sesuatu halaman sangat membantu dan mempercepatkan proses menghafaz al-Qur'an. Ia bertujuan untuk memberi rangsangan kepada otak sebelum menghafaz keseluruhan ayat-ayatnya.
5. Menghafaz siyaq lafaz: Siyaq lafaz ialah persamaan atau pengulangan lafaz-lafaz dalam setiap muka surat al-Quran. Mengetahui lafaz-lafaz yang serupa adalah salah satu cara yang dapat membantu bagi memudahkan proses hafazan. Cara untuk mengetahui lafaz-lafaz yang serupa adalah dengan memerhatikan lafaz yang serupa atau pecahan-pecahannya.
6. Memahami siyaq makna: Siyaq makna pula adalah memahami hubungkait antara makna ayat-ayat yang akan dihafaz. Memahami makna ayat dan mengetahui hubungkait di antara ayat sangat membantu dalam proses hafazan dan seterusnya akan membantu pengukuhan ingatan tentang ayat-ayat tersebut. Asas bagi memahami siyaq makna ayat adalah memahami terjemahan ayat terlebih dahulu. Apabila terjemahan ayat telah difahami dengan baik, maka akan mudah untuk memahami atau mengetahui hubungkait di antara ayat-ayat tersebut.
7. Memahami siyaq safhah: Siyaq safhah adalah hubungkait antara akhir muka surat dengan muka surat selepasnya. Hubungkait ini sama ada hubungkait perkataan atau makna.

Neurosains merupakan bidang kajian saintifik yang fokus pada sistem saraf manusia, khususnya otak, dan melibatkan penyelidikan tentang otak dan proses berfikir.¹ Otak adalah organ penting dalam tubuh manusia yang berperan dalam penerimaan, pemrosesan, dan pemahaman informasi, serta penyimpanan ingatan.² Ingatan, atau memori, adalah kemampuan untuk

---

¹ Ummu Aiman, *Neurosains itu apa*.

<https://www.kompasiana.com/aiman17/55200701813311546f9de61f/neurosains-apa-itu>.

[12 Jun 2023] (2015, Jun 24).

² Fadli, Rizal, *Ini Bagian Otak dan Fungsinya yang Wajib diketahui*.

<https://www.halodoc.com/artikel/ini-bagian-otak-dan-fungsinya-yang-wajib-diketahui>.

[20 Mei 2023]. (2023, Mei 25).

menyimpan informasi masa lalu dengan cara yang teratur dan menggunakannya sesuai keperluan.¹ Kehadiran memori sangat penting bagi para penghafaz Al-Qur'an karena melalui memori mereka menyimpan semua hafazan Al-Qur'an.

Hafazan Al-Qur'an merupakan aspek pendidikan yang terawal dalam sejarah Islam, yang mana Nabi Muhammad Sallallahu 'Alaihi Wasallam memulai usaha untuk mengajarkan dan mendorong para sahabatnya untuk menghafaz dan mengamalkan isi Al-Qur'an. Tujuannya adalah agar Al-Qur'an dapat dijaga dengan baik dari segala bentuk penyelewengan dan perubahan. Allah Subhanahu Wa Ta'ala menyatakan dalam surah Al-Hijr ayat 9: **إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ** ٩
Yang bermaksud: “Sesungguhnya Kamilah yang menurunkan Al-Qur'an dan sesungguhnya Kami benar-benar Pemeliharanya (daripada perubahan, penyelewengan, penambahan dan pengurangan).”²

Pendidikan hafazan Al-Qur'an kini berkembang dengan pesat di negara-negara lain seperti India, Makkah Al-Mukarramah, Turki, Pakistan dan sebagainya, dan pendidikan itu juga bermula dari rumah ke rumah, pondok-pondok, madrasah, syarikat kecil dan semakin berkembang di sekolah-sekolah swasta dan kerajaan.³

Jika dilihat secara umum, semua konsep kaedah hafazan itu mempunyai sedikit persamaan iaitu Hifz (hafazan), Murajaah (ulangan), Syafawi (ujian lisan) dan Tahriri (Menulis). Walau bagaimanapun, setiap kaedah itu pasti mempunyai perbezaannya yang tersendiri. Misalnya di India dan Pakistan, negara tersebut memiliki keunikan dalam kaedah hafazan iaitu mereka mempunyai tambahan dalam kaedah mereka, seperti persediaan sebelum menghafaz, Syahadah Hafiz, memulakan hafazan dari Juz 30 dan sebagainya.⁴ Manakala kaedah hafazan Al-Qur'an di Makkah Al-Mukarramah ialah para pelajar akan mengambil hafazan mereka melalui mendengar bacaan dari mulut guru mereka sehingga hafaz. Selain itu, mereka juga mengamalkan kaedah hafazan harian dengan tidak mengikut susunan mushaf iaitu dimulakan dari surah An-Nas hingga surah Al-Fatihah.⁵ Berlainan pula dengan kaedah hafazan Al-Qur'an di Turki, kaedah yang digunakan dapat mengurangkan rasa bosan para pelajar, yang mana kaedah itu tidak memberi fokus pada satu-satu juzuk dalam waktu yang lama. Konsep kaedah hafazan Al-Qur'an Turki menerapkan hafazan dari muka surat terakhir bagi setiap juzuk dan setiap hari berlainan juz yang dimulakan dengan Juz 1.⁶

Di samping itu, negara-negara Melayu juga tidak ketinggalan dalam pendidikan hafazan Al-Qur'an seperti di Indonesia, Malaysia dan Negara Brunei Darussalam. Konsep kaedah hafazan di

¹ Arma., *Ingat Dan Lupa Menurut Al-Qur'an* (Indonesia: Jurnal Al-Fath, UIN Sultan Maulana Hasanuddin Banten, 9(2), 2015), p195.

² Al-Hijr, *Mushaf Brunei Darussalam dan Terjemahannya* (Brunei Darussalam: Pesar Da'wah Islamiah, 2014), (t. pnterj), 15:9.

³ Wan Ahmad Zakry Wan Kamarudin, *et al. Aplikasi Model Hafazan Al-Qur'an Ulul Albab Di Sekolah Imtiaz Terengganu* (Malaysia: BITARA International Journal of Civilizational Studies and Human Sciences, Universiti Sultan Zainal Abidin, 3(3), 2020), p11.

⁴ Hafez Duzak, *Keunikan Metodologi Sistem Hafazan Cara Deobandy*.

<http://pbtaajaya.blogspot.com/2012/09/keunikan-metodologi-sistem-hafazan-cara.html?m=1>. [25 Januari 2023]. (2012, September 15).

⁵ Ariffin, Sedek, *Keunikan Metode-Metode Hafazan Al-Qur'an di Dunia: Suatu Tinjauan Terhadap Kaedah di Malaysia, India, Pakistan, Arab Saudi, Indonesia Dan Turki* (Brunei Darussalam: Prosiding Seminar Serantau Pengajian Usuluddin di Institut Pengajian Tinggi, Universiti Islam Sultan Sharif Ali, 2011), p16-20.

⁶ Siti Suriyani Sulaiman, *Kaedah Hafazan: Suatu Tinjauan Ringkas* (E-Journal of Islamic Thought and Understanding, 2(1), 2018), p54.

negara-negara tersebut juga hampir sama dengan konsep negara-negara Islam yang lain. Konsep hafazan Al-Qur'an di Indonesia menerapkan hafazan harian yang dimulakan dari Juz 30 hingga Juz 1. Negara ini tidak mengamalkan Tahriri (ujian bertulis) di dalam kaedah hafazan Al-Qur'an mereka.¹ Negara Malaysia juga semakin berkembang dalam membangunkan program, sekolah, pondok, madrasah dan sebagainya khas untuk pendidikan Tahfiz Al-Qur'an. Negara ini juga banyak mempraktikkan kaedah hafazan Al-Qur'an dari tokoh-tokoh luar seperti teknik pengajaran Al-Quran Al-Qabisi, Al-Ghawthani, Ibnu Sahnun, Abu Mazaya Al-Hafiz, Al-Baghdadi dan sebagainya.²

LATAR BELAKANG KAJIAN

Negara Brunei Darussalam juga semakin pesat dalam menubuhkan institusi pengajian hafazan Al-Qur'an sama ada kerajaan atau persendirian. Institut kerajaan khas pengajian Tahfiz Al-Qur'an yang pertama ditubuhkan di negara ini, iaitu pada 8 Rejab 1431 Hijrah bersamaan dengan 1 Januari 1993 Masihi. Yang dinamakan sebagai Institut Tahfiz Al-Qur'an Sultan Haji Hassanal Bolkiah (ITQSHHB), institut ini ditubuhkan bersempena dengan Titah Ulangtahun hari keputeraan baginda yang ke-46 tahun pada 15 Julai 1992 Masihi:

*“Beta sukacita mengumumkan bahawa beta pada dasarnya telah memperkenankan penubuhan sebuah Institut Tahfiz Al-Qur'an di negara ini, sebagai sumbangan peribadi beta sendiri. Ianya akan terletak di bawah Kementerian Pendidikan sebagai satu komplementari bagi melahirkan tenaga pengajar yang hafaz Al-Qur'an”*³

Di samping itu, pusat pengajian hafazan Al-Qur'an swasta di Negara Brunei Darussalam juga semakin bertambah dan semakin banyak yang memasukkan module hafazan Al-Qur'an di dalam pembelajaran mereka. Mereka juga menerapkan kaedah hafazan Al-Qur'an dari tokoh-tokoh luar. Sebagai contoh, pusat Tahfiz swasta yang dikenali sebagai *Nadi Quranic Learning Centre* telah menggunakan kaedah Al-Baghdadi atau nama lainnya Kaedah Neuro Nadi.⁴

Selain daripada itu, pendidikan hafazan Al-Qur'an juga dijadikan sebagai salah satu mata pelajaran di kebanyakan sekolah seperti sekolah persediaan Arab atau sekolah menengah Arab yang ada di Negara Brunei Darussalam. Bukan sahaja di sekolah, malahan institusi pengajian tinggi juga ada menawarkan Hafazan Al-Qur'an sebagai salah satu kursus teras seperti di Universiti Islam Sultan Sharif Ali (UNISSA) dan Kolej Universiti Perguruan Ugama Seri Begawan (KUPUSB).⁵ Sebahagian daripada Institusi Pengajian Tinggi juga ada membangunkan kaedah-kaedah hafazan Al-Qur'an untuk kegunaan mahasiswa-mahasiswa. Sebagai contoh, para tenaga pengajar UNISSA telah membangunkan kaedah hafazan Al-Qur'an baru yang dinamakan dengan Kaedah Siyaq.

¹ Ariffin, Sedek, *Keunikan Metode-Metode Hafazan Al-Qur'an Di Dunia: Suatu Tinjauan Terhadap Kaedah di Malaysia, India, Pakistan, Arab Saudi, Indonesia Dan Turki* (Brunei Darussalam, Prosiding Seminar Serantau Pengajian Usuluddin di Institut Pengajian Tinggi, Universiti Islam Sultan Sharif Ali, 2011), p18-20.

² Sulaiman, Siti Suriyani, *Kaedah Hafazan: Suatu Tinjauan Ringkas* (Malaysia: Proceedings Of 2nd International Islamic Heritage Conference, Universiti Teknologi Mara, 2017). p1073-1087.

³ Kementerian Hal Ehwal Ugama, Brunei Darussalam, *Pengenalan Ringkas Institut Tahfiz Al-Qur'an Sultan Haji Hassanal Bolkiah*. <http://www.mora.gov.bn>. [28 Januari 2023].

⁴ Jasni, Nurhamizah Abdul Rahman, Mariam, *Implementasi Kaedah Neuro Nadi Dalam Pengajian Al-Qur'an Di Brunei* (Malaysia: Journal of Quranic Sciences and Research, Universiti Tun Hussein Onn Malaysia, 3(1), (2022), p29-34.

⁵ Yahya, Sarinah, *Sejarah Perkembangan Pengajian dan Penulisan Al-Qur'an di Negara Brunei Darussalam* (Brunei Darussalam: Ar-Raiq, Universiti Islam Sultan Sharif Ali, 2 (2), 2019). p98.

PERMASALAHAN KAJIAN

Sebagaimana yang kita ketahui, pusat Tahfiz Al-Quran semakin berkembang pesat di kebanyakan negara-negara Islam. Tujuannya adalah untuk melahirkan ramai lagi para penghafaz Al-Quran untuk memajukan negara. Justeru dengan berkembangnya pusat-pusat Tahfiz itu, semakin bertambahlah kaedah hafazan Al-Quran yang telah digunakan oleh para penghafaz Al-Quran. Menurut Anis Syahirah dan Sabri Mohamad,¹ jika perkara itu berterusan berlaku tanpa penyelarasan dan bergerak dengan haluan masing-masing, sistem dan teknik hafazan Al-Quran akan menjadi tidak bersistematik dan kurang keberkesanannya. Proses ingatan banyak dipengaruhi oleh beberapa faktor, salah satunya ialah: faktor sesuatu yang ingin di ingati haruslah mempunyai organisasi dan struktur yang jelas, mempunyai maksud dan mempunyai intensitas rangsangan yang cukup kuat.² Walaupun secara umumnya, para penghafaz dapat memilih kaedah hafazan Al-Quran mengikut keselesaan masing-masing, akan tetapi dengan memilih kaedah yang bersistematik akan membantu mereka dalam menghafaz dan memelihara hafazan mereka dalam jangka masa yang lama. Ianya juga menjadi keperluan untuk para penghafaz Al-Qur'an untuk melihat dan mengetahui pembuktian kaedah hafazan Al-Qur'an itu dari segi saintifik yang berkaitan dengan otak manusia.

OBJEKTIF KAJIAN

Tujuan kajian ini dijalankan adalah untuk mengkaji dan menguji keberkesanan kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq terhadap pelajar Institusi Pengajian Tinggi (IPT) di Negara Brunei Darussalam.

HIPOTESIS KAJIAN

Hipotesis kajian adalah seperti berikut:

H₁: Terdapat perbezaan yang signifikan antara ujian pra dan ujian pasca pada kumpulan rawatan untuk mengkaji keberkesanan kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq.

H₀¹: Tidak perbezaan yang signifikan antara ujian pra dan ujian pasca pada kumpulan rawatan untuk mengkaji keberkesanan kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq.

METODOLOGI KAJIAN

Bahagian ini akan membincangkan tentang metodologi yang akan digunapakai dalam kajian ini, iaitu: reka bentuk kajian, populasi dan sampel kajian, prosedur kajian dan instrumen kajian.

• REKA BENTUK KAJIAN

Kajian ini adalah kajian kuantitatif, pengkaji akan menggunakan *True Experimental* ujian pra dan pasca sebagai reka bentuk kajian. Dalam *true experimental* pengkaji akan menggunakan kumpulan kawalan dan kumpulan rawatan, yang mana dalam kumpulan kawalan responden akan menggunakan kaedah hafazan yang lain dan kumpulan rawatan akan menggunakan kaedah hafazan

---

¹ Anis Syahirah, Fauzan, Sabri, Mohamad, *Kesan Hafazan Al-Quran dan Hubungannya dengan Pencapaian Akademik Pelajar* (Malaysia: Jurnal Al-Turath, Journal of Al-Quran and Al-Sunnah, Universiti Kebangsaan Malaysia, 2(2), 2017), p54-59.

² Syarifah Aini, *Pengaruh Ingatan Dan Kemampuan Berpikir Kritis Terhadap Hasil Belajar Siswa Dalam Mata Pelajaran Fisika Di MA Madani Alauddin Paopao Kabupaten Gowa* (Indonesia: JPF Jurnal Pendidikan Fisika, Universitas Islam Negeri Alauddin Makassar, 1(1), (2013), p63-76.

Al-Qur'an Siyaq. Data yang terhasil daripada reka bentuk ini berbentuk inferensi dan akan dianalisis menggunakan ujian-T berpasangan (*paired T-test*). Reka bentuk *True experimental* ini diperjelaskan melalui jadual dibawah:

Ujian Pra	Pembolehubah bebas	Ujian Pasca
O1	X1	O2
O1	X2	O2

Maksud kata kunci diatas:

O¹: Ujian Pra

O²: Ujian Pasca

X¹: Kaedah hafazan Al-Qur'an lain

X²: Kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq

Untuk objektif kajian ini, pembolehubah bebas (*Independent variable*) ialah kaedah hafazan Al-Qur'an lain dan kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq dan pembolehubah bersandar (*Dependent variable*) ialah keberkesanan.

• POPULASI DAN SAMPEL

Dalam kajian ini, populasi terdiri daripada mahasiswa dan mahasiswi IPT yang mengikuti kursus hafazan Al-Qur'an yang bermula dari juz satu Al-Qur'an. Mahasiswa dan mahasiswi tersebut haruslah belum pernah menghafaz Al-Qur'an bermula dari juz satu dan berada di tahun satu pengajian daripada fakulti aliran arab kerana kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq dibangunkan mengikut sukatan pelajaran mereka. Oleh itu, jumlah populasi untuk kajian ini ialah 134 orang dan sampel untuk kajian ini ialah seramai 97 orang. Jumlah sampel tersebut mengikut jadual Krejcie & Morgan (1970)¹. Kaedah pemilihan sampel dalam kajian ini menggunakan persampelan rawak mudah (*simple random sampling*). Daripada 97 orang tersebut, 10% akan menjalani kajian rintis iaitu seramai 10 orang. Kemudian, hanya 60 orang sahaja yang mudah untuk dicapai, mahu memberikan kerjasama dan lulus ujian bacaan untuk menjalani *True experimental*.

Seterusnya, 60 orang responden tersebut akan dibahagikan kepada dua kumpulan, iaitu kumpulan kawalan seramai 30 orang (15 lelaki dan 15 perempuan) dan kumpulan rawatan seramai 30 orang (15 lelaki dan 15 perempuan).

• PROSEDUR KAJIAN

Responden akan menjalani ujian hafazan dan ujian tersebut akan dijalankan sebanyak dua kali iaitu pra dan pasca. Pada ujian pra kumpulan kawalan dan kumpulan rawatan akan menjalani ujian hafazan dengan menggunakan kaedah hafazan Al-Qur'an yang lain. Kemudian setelah dua minggu, ujian pasca dijalankan yang mana kumpulan kawalan masih menggunakan kaedah yang sama.

¹ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W, Determine Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement* (USA: Sage Journals, Vol. (30), (1970), p607-610.

Manakala kumpulan rawatan akan menggunakan kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq. Ujian hafazan dijalankan seperti berikut:

1. Responden ditempatkan di satu bilik kelas pengajian.
2. Kemudian, responden akan diberikan satu muka surat Al-Qur'an untuk di hafaz.
3. Responden diberikan masa 30 minit untuk menghafaz satu muka surat Al-Qur'an. Pada ujian pra kedua-dua kumpulan menggunakan kaedah hafazan Al-Qur'an lain dan pada ujian pasca kumpulan kawalan masih menggunakan kaedah yang sama, dan kumpulan rawatan menggunakan kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq. Setelah selesai 30 minit, responden akan menjalani penilaian hafazan.

- **INSTRUMEN KAJIAN**

Instrumen yang digunakan dalam kajian ini untuk memperolehi data adalah mengikut keperluan objektif, seperti berikut:

- **UJIAN HAFAZAN**

Ujian hafazan ialah ujian yang dijalankan dalam kajian ini. Ujian ini dijalankan secara lisan yang mana responden dimestikan untuk menghafaz satu muka surat Al-Qur'an dalam tempoh masa 30 minit. Pilihan muka surat ujian ini adalah secara random iaitu muka surat 24 (Surah Al-Baqarah ayat 154 hingga 163). Setelah selesai 30 minit, responden akan mendengarkan hafazan mereka kepada pengkaji dan di nilai mengikut rubrik pemarkahan yang dibangunkan oleh pengkaji sendiri.

- **RUBRIK PEMARKAHAN**

Rubrik pemarkahan ini dibangunkan oleh pengkaji berdasarkan tujuan yang ditetapkan pada kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq. Setiap langkah dalam kaedah tersebut, mempunyai satu rubrik. Rubrik tersebut mempunyai lima tahap iaitu cemerlang, sangat baik, baik, lulus dan gagal dan setiap tahap tersebut mempunyai kriteria pemarkahan masing-masing. Penilaian kedua-dua kumpulan (kawalan dan rawatan) menggunakan rubrik yang sama.

Langkah keempat: Menghafaz Awal Ayat

Kriteria / Markah	Cemerlang	Sangat Baik	Baik	Lulus	Gagal	Markah
	10	8	6	4	2	
Kesalahan ketika awal ayat	Tiada kesalahan awal ayat	Melakukan $\frac{1}{4}$ kesalahan awal ayat	Melakukan $\frac{2}{4}$ kesalahan awal ayat	Melakukan $\frac{3}{4}$ kesalahan awal ayat	Tidak ingat keseluruhan awal ayat	

Kesalahan disini bermaksud : pelajar lupa, keliru, tertukar awal ayat ataupun lambat menyebut awal ayat ketika tasmī' hafazan.

Langkah kelima: Siyaq Lafaz

Kriteria / Markah	Cemerlang	Sangat Baik	Baik	Lulus	Gagal	Markah
	10	8	6	4	2	
Kesalahan Siyaq Lafaz	Tidak melakukan kesalahan siyaq lafaz dalam satu muka surat	Melakukan kesalahan $\frac{1}{4}$ siyaq lafaz dalam satu muka surat	Melakukan kesalahan $\frac{2}{4}$ siyaq lafaz dalam satu muka surat	Melakukan kesalahan $\frac{3}{4}$ siyaq lafaz dalam satu muka surat	Melakukan kesalahan siyaq lafaz pada seluruh satu muka surat	

Kesalahan disini bermaksud : pelajar lupa, keliru, tertukar ataupun lambat menyebut siyaq lafaz ketika tasmī' hafazan.

Langkah keenam: Siyaq Makna

Kriteria / Markah	Cemerlang	Sangat Baik	Baik	Lulus	Gagal	Markah
	10	8	6	4	2	
Kesalahan Siyaq Makna	Tidak melakukan kesalahan siyaq makna dalam satu muka surat	Melakukan kesalahan $\frac{1}{4}$ siyaq makna dalam satu muka surat	Melakukan kesalahan $\frac{2}{4}$ siyaq makna dalam satu muka surat	Melakukan kesalahan $\frac{3}{4}$ siyaq makna dalam satu muka surat	Melakukan kesalahan siyaq makna pada seluruh satu muka surat	

Kesalahan disini bermaksud : pelajar lupa, keliru, tertukar ataupun lambat menyebut siyaq makna ketika tasmī' hafazan.

Langkah ketujuh: Siyaq Safhah

Kriteria / Markah	Cemerlang	Sangat Baik	Baik	Lulus	Gagal	Markah
	10	8	6	4	2	
Kesalahan Siyaq Safhah	Tidak melakukan kesalahan siyaq safhah.	-	-	-	Melakukan kesalahan siyaq safhah	

Kesalahan disini bermaksud : pelajar lupa, keliru, tertukar ataupun lambat menyebut siyaq safhah ketika tasmī' hafazan.

1. HASIL KAJIAN

Hasil kajian kuantitatif yang mana kajian ini menggunakan *True Experimental* ujian pra dan ujian pasca. Data akan dianalisis daripada hasil eksperimen tersebut menggunakan SPSS 27. Tujuan kajian ini adalah untuk mengkaji dan menganalisis hubungan diantara dua pembolehubah. Data akan dianalisis menggunakan analisis deskriptif dan statistik inferensi (Inferential Statistics) iaitu dengan Ujian-T (T-test).

Jadual di bawah adalah penerangan data responden:

Pembolehubah	Jantina	Jumlah	Markah Ujian Bacaan	Fakulti	Jumlah Responden
Kumpulan Kawalan	Lelaki	15	34-40 Markah	Tahun satu Aliran Arab	60 orang
	Perempuan	15			
Kumpulan Rawatan	Lelaki	15			
	Perempuan	15			

Menurut jadual diatas, penerangan responden yang menjalani eksperimen terdiri daripada markah ujian bacaan, jantina, dan fakulti. Berdasarkan maklumat diatas, keseluruhan responden ialah 60 orang dan dibahagikan kepada dua kumpulan, iaitu 30 orang kumpulan kawalan dan 30 orang kumpulan rawatan. Kesemua responden berada di tahun satu pengajian fakulti aliran arab. Sebagai tambahan, kesemua responden diatas sudah menjalani ujian bacaan sebelum menjalani eksperimen ujian hafazan. Yang mana semua responden memperoleh 34 hingga 40 markah dalam ujian bacaan.

- **Analisis Data Ujian Hafazan Kumpulan Kawalan dan Kumpulan Rawatan**

Ujian hafazan dijalankan kepada 60 orang responden yang terlibat untuk mengkaji keberkesanan kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq. Markah penuh untuk ujian hafazan ialah 50 markah. Pengkaji akan menghuraikan hasil data dari kumpulan kawalan (tanpa kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq) dan kemudian hasil data dari kumpulan rawatan (dengan kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq). Selepas itu pengkaji akan menghurai gabungan data dari kumpulan kawalan dan rawatan untuk melihat perbezaan signifikan antara keduanya.

- **Taburan Pencapaian Ujian Hafazan bagi Kumpulan Kawalan dan Rawatan Ujian Pra dan Pasca**

Kumpulan Kawalan			
Nama Responden	Markah Ujian Bacaan	Ujian Pra	Ujian Pasca
R1	34	33	33
R2	34	34	34
R3	36	31	33
R4	36	30	33
R5	34	25	23
R6	34	40	43

R7	36	36	38
R8	40	37	33
R9	38	33	35
R10	38	31	31
R11	34	34	34
R12	40	36	39
R13	34	40	44
R14	40	44	44
R15	36	41	40
R16	36	37	42
R17	38	39	43
R18	40	40	38
R19	38	31	33
R20	36	41	41
R21	34	35	36
R22	34	36	38
R23	34	47	47
R24	40	25	28
R25	40	33	36
R26	34	36	38
R27	36	40	38
R28	36	38	39
R29	38	43	43
R30	38	32	29

Jadual diatas menunjukkan taburan pencapaian ujian hafazan mengikut skor markah ujian pra dan pasca bagi mengkaji keberkesanan kaedah hafazan Al-Qur'an untuk kumpulan kawalan. Markah ujian hafazan ujian pra yang terendah ialah 25 markah dan markah yang tertinggi ialah 47 markah. Manakala markah ujian hafazan ujian pasca yang terendah ialah 29 markah dan markah yang tertinggi ialah 47 markah.

Kumpulan Rawatan			
Nama Responden	Markah Ujian Bacaan	Ujian Pra	Ujian Pasca

R31	40	39	50
R32	34	31	50
R33	36	35	49
R34	34	37	49
R35	34	39	48
R36	38	40	47
R37	38	40	50
R38	34	40	50
R39	40	29	45
R40	34	38	50
R41	36	25	50
R42	36	39	49
R43	34	32	48
R44	34	44	49
R45	36	34	49
R46	40	33	44
R47	40	40	47
R48	38	40	46
R49	38	33	49
R50	34	33	50
R51	36	38	50
R52	38	39	50
R53	36	35	44
R54	36	37	48
R55	36	31	49
R56	34	33	48
R57	34	39	47
R58	38	35	48
R59	36	35	45
R60	40	44	50

Jadual diatas menunjukkan taburan pencapaian ujian hafazan mengikut skor markah ujian pra dan pasca bagi mengkaji keberkesanan kaedah hafazan Al-Qur'an untuk kumpulan rawatan.

Markah ujian hafazan ujian pra yang terendah ialah 25 markah dan markah yang tertinggi ialah 44 markah. Manakala markah ujian hafazan ujian pasca yang terendah ialah 44 markah dan markah yang tertinggi ialah 50 markah.

- **Gabungan Keputusan Ujian-T Kumpulan Kawalan Dan Kumpulan Rawatan Kaedah Hafazan Al-Qur'an Siyaq**

Kumpulan	M	Std	t	df	Sig
Kumpulan Kawalan	0.93	0.40	2.328	29	0.27
Kumpulan Rawatan	12.03	0.81	14.802	29	0.001

Jadual diatas ialah perbezaan antara kumpulan kawalan yang menggunakan kaedah lain dan kumpulan rawatan yang menggunakan kaedah hafazan Al-Qur'an siyaq semasa ujian hafazan dijalankan. Kumpulan kawalan mempunyai nilai min sebanyak $M = 0.93$ dan kumpulan rawatan sebanyak $M = 12.03$. disini dapat di lihat perbezaan kedua kumpulan sangat ketara. Manakala, perbandingan nilai signifikan bagi kumpulan kawalan dan kumpulan rawatan ialah $p = 0.27$ dan $p = 0.001$. Hasil dapatan ini menunjukkan bahawa kumpulan kawalan tidak mempunyai nilai yang signifikan dan kumpulan rawatan mempunyai nilai yang signifikan. Hasil daripada kumpulan rawatan tersebut, hipotesis alternatif yang pertama disokong (H_1 : Terdapat perbezaan yang signifikan antara ujian pra dan ujian pasca pada kumpulan rawatan) dan hipotesis nol yang pertama ditolak (H_0^1 : Tidak ada perbezaan yang signifikan antara ujian pra dan ujian pasca pada kumpulan rawatan). jika dilihat pada nilai signifikan bagi kumpulan rawatan, ini menunjukkan bahawa kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq berkesan bagi pelajar IPT dan ini menjawab persoalan kajian kedua.

PERBINCANGAN

Berdasar hasil kajian, dapat disimpulkan bahawa penggunaan kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq memberi keberkesanan kepada mahasiswa dan mahasiswi IPT. Yang mana kumpulan rawatan yang menggunakan kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq mempunyai peningkatan dalam ujian hafazan dan menunjukkan perbezaan nilai min sebanyak $M = 12.03$ dan nilai t sebanyak $t = 14.8$. Tahap signifikan bagi kumpulan ini ialah 0.001 iaitu lebih kecil daripada 0.05 ($p < 0.05$). Hasil daripada ujian-t berpasangan menunjukkan perbezaan yang signifikan di antara Ujian Pra dan Ujian Pasca. ($t = -5.998$, $df = 31$, $p < 0.05$) dan ini membuktikan kaedah tersebut berkesan. Walau bagaimanapun, perlu diingatkan bahawa keberkesanan kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq boleh dipengaruhi oleh beberapa faktor yang boleh menjejaskan kaedah hafazan Al-Qur'an Siyaq seperti suasana ketika menghafaz, motivasi dan sikap individu sendiri.

References:

Anis Syahirah, Fauzan, Sabri, Mohamad, *Kesan Hafazan Al-Quran dan Hubungannya dengan Pencapaian Akademik Pelajar*, Malaysia: Jurnal Al-Turath, Journal of Al-Quran and Al-Sunnah, Universiti Kebangsaan Malaysia, 2(2), 2017.

- Ariffin, Sedek, *Keunikan Metode-Metode Hafazan Al-Qur'an di Dunia: Suatu Tinjauan Terhadap Kaedah di Malaysia, India, Pakistan, Arab Saudi, Indonesia Dan Turki*, Brunei Darussalam: Prosiding Seminar Serantau Pengajian Usuluddin di Institut Pengajian Tinggi, Universiti Islam Sultan Sharif Ali, 2011.
- Arma., *Ingat Dan Lupa Menurut Al-Qur'an*, Indonesia: Jurnal Al-Fath, UIN Sultan Maulana Hasanuddin Banten, 9 (2), 2015.
- Fadli, Rizal, *Ini Bagian Otak dan Fungsinya yang Wajib diketahui*.
<https://www.halodoc.com/artikel/ini-bagian-otak-dan-fungsinya-yang-wajib-diketahui>. 20 Mei 2023, 2023, Mei 25.
<https://www.kompasiana.com/aiman17/55200701813311546f9de61f/neurosains-apa-itu>. 12 Jun 2023, 2015, Jun 24.
- Jasni, Nurhamizah Abdul Rahman, Mariam, *Implementasi Kaedah Neuro Nadi Dalam Pengajian Al-Qur'an Di Brunei*, Malaysia: Journal of Quranic Sciences and Research, Universiti Tun Hussein Onn Malaysia, 3(1), (2022).
- Kementerian Hal Ehwal Ugama, Brunei Darussalam, *Pengenalan Ringkas Institut Tahfiz Al-Qur'an Sultan Haji Hassanal Bolkiah*. <http://www.mora.gov.bn>. 28 Januari 2023.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W, Determine Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, USA: Sage Journals, Vol. (30), 1970.
- Mushaf Brunei Darussalam dan Terjemahannya, Brunei Darussalam, (Pusar Da'wah Islamiah), 2014.
- Siti Suriyani Sulaiman, *Kaedah Hafazan: Suatu Tinjauan Ringkas*, (E-Journal of Islamic Thought and Understanding, 2(1), 2018.
- Sulaiman, Siti Suriyani, *Kaedah Hafazan: Suatu Tinjauan Ringkas*, (Malaysia: Proceedings Of 2nd International Islamic Heritage Conference, Universiti Teknologi Mara, 2017.
- Syarifah Aini, *Pengaruh Ingatan Dan Kemampuan Berpikir Kritis Terhadap Hasil Belajar Siswa Dalam Mata Pelajaran Fisika Di MA Madani Alauddin Paopao Kabupaten Gowa*, Indonesia: JPF Jurnal Pendidikan Fisika, Universitas Islam Negeri Alauddin Makassar, 1(1), 2013.
- Ummu Aiman, *Neurosains itu apa*. Wan Ahmad Zakry Wan Kamarudin, et al. *Aplikasi Model Hafazan Al-Qur'an Ulul Albab Di Sekolah Imtiaz Terengganu*, Malaysia: BITARA International Journal of Civilizational Studies and Human Sciences, Universiti Sultan Zainal Abidin, 3(3), 2020.
- Yahya, Sarinah, *Sejarah Perkembangan Pengajian dan Penulisan Al-Qur'an di Negara Brunei Darussalam*, Brunei Darussalam: Ar-Raiq, Universiti Islam Sultan Sharif Ali, 2 (2), 2019.
- i Darussalam: Ar-Raiq, Universiti Islam Sultan Sharif Ali, 2 (2), 2019.